waid ta küsib: „Kas see on hää wõi paha märk, kui abielusse-heitmised wähemaks jäewad ja ekſinud inimeste laste ehk teise sõnaga sohi-laste arw suuremaks läheb?“ Ta peab ise-enesele wastama, et see millgi wiisil hää märk ei wõi olla. Ta peab ka ise-enese wasta tunnistama, et hää kombe on wähenemas, aga paha kombe rohkenemas. Rahwa õiglase sõbra südant peab see kurwastama, sest see ei ole ialgi hää ega lõbus, kui ilma isata laste arw suuremaks läheb. Niisugustel lastel ei ole õiget kaswatust, ja nendest ei wõi ka sell wiisil häid inimesi saada. Igal lapsel olgu isa ja ema, kes tema eest hoolt peawad ja teda tublits inimeseks kaswatawad. Naesterahwas üksi on selle tarwis liig nõrk ja nõder. Et igal inimesel isa ja ema on, see on inimeste soo kõige wägewama Looja soow ja tahtmine. Kõige wägewam Looja on loomisesse selle käsu ja seaduse pannud, et üksgi inimene ilma isata ega ilma emata ilmale ei wõi sündida. See ei sünni siis ka loomiste mitte ega ei ole kudagi wiisi kombline, kui isa, see on meesterahwas, kes naesterahwa nii kaugelle on wiinud, et ta lapse sai, kui niisugune isa selle naesterahwa maha jätab ja kaswatamise üksi naesterahwa hooleks jätab. Igale ännu tundwalle mehele peaks see ometi häbistaw ja teotaw olema teada, et ta lapse isa on ja siisgi midagi ei tee, et tema oma lihane laps kõlblikuks inimeste seltsi liikmeks saaks. Nii wasta meelt kui see ka mõnelegi pahale ja kiimakulle inimesele on, peame kui mõtlejad ja ülemad loomad ja Jumala käte tööd ütlema, et Jumal naesterahwaid mitte selle pärast ei ole loonud, et nemad meesterahwa himu ja kiimaluse kustutamiseks olemas on, waid selle pärast, et nad ausad mehe-naesed ja laste-emad olekſiwad. Ka ei ole himu ja kiimalus Jumalast mitte üksi selle pärast meie sisse loodud, et meie naesterahwa kaenlas magusaid tundisid maitsekſime, waid selle pärast, et meie selle läbi ausateks laste-isaks ja naese-meesteks saaksime.

Aga tõsine rahwa sõber küsib edasi: „Kust see tuleb, et abielusse-heitmised uuemal ajal wähemaks jäewad ja sohi-laste arw kaswab?“ Wastust selle pääle ei ole sugugi

raske anda: See tuleb sest, et ka meie rahwa hulgas mure ja hool naese eest mitut ära ehmatab naest wõtmast. Ka meie rahwa seas kuulukse sagedaste, et poissmehed ütlewad: „Ei ma jõua naest toita!“ Selle juure tulewad küla-naabrid ja wanad tädid ja kisendawad oma poolt: „Mis naese-wõtja see on, kellel weel oma kohta ega suuremat wara ei ole?“ Pääle selle sünnib wäga sagedaste, et tüttre-isa oma tütart mehele ei taha anda, kellele weel mitte täielise kindel koht ja warandus osaks ei ole saanud. Ka sünnib mõni kord, et tüdruk ise mehele ei taha minna, kellel weel niisugust kohta ega wara ei ole. Ega see siis ka ime ei ole, kui waesematel noortel meestel lusi ära läheb naest wõtta: Noor mees ise kardab seda teha, teised ehmatawad teda ka sest ära, tulewane äia-isa ei ole ka selle poolt, tüdruk ise mõni kord ka mitte. Sell wiisil saab siis naese-wõtmine Eesti rahwa seas, nagu see Saksa, Prantsuse, Inglise ja muudel maadel juba paraku saanud on, üksi jõuutamate meeste asjaks. Waesemad mehed jäewad poissmeheks. Naesterahwas ei lähe enam mehele, waid mehe kohale ja warandusele; ta ei hooli mehest enesest suuremat midagi, waid waatab üksi selle pääle, et tall raha ja wara on, nõnda et ta mureta ja tööta wõiks elada. Aga kui raha ja wara ei ole, siis abielusse ei heideta. Loodud himu naesterahwaga ümber käia jäeb aga ilka inimese sisse ja sünnitab ööjest ümberhulkumist ja keelud kokkusaamist labe soo wahel; enne kui keegi tähele paneb, on noored inimesed etsiteele sattunud, ja tutarlaps sünnitab ilma isata lapse ilmale.

Aga ka ülemates seisustes, kus haridust ja sagedaste jõudu tüllalt on naest wõtta, ei wõeta tihti naest, waid jäädakse poismeesteks. Seda on palju näha, et nimelt suuremate linnade sees ja ümber kaudu ülipalju ausaid alamat sugu tütarlapsi ära rikutakse ja raisatakse. Hale meel tuleb pääle, kui sest peab rääkima. Kena priske näoga onus tütarlaps tuleb linna, ja mõne oja pärast juhtub ta üleaneta sakslu küüsi. Peagi on ta ausat ilma. Südame waluga ei tea ta, mis peab tegema. Oma puhtate